HALDEN KOMMUNE

Tiltaksstrategier for bruk av landbruksfagmidler

Halden kommune 2020 – 2023

Politisk behandling
Tiltaksstrategien ble 26.5.2020 vedtatt i hovedutvalg for plan, teknisk, landbruk klima og miljø

Utarbeidet av:
Enhet for miljø og landbruk
v/ Vibeke Julsrud, Torbjørn Fosser, Kari Schjerpen, Harald Nøding Østvik
Mars 2020

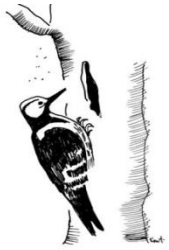
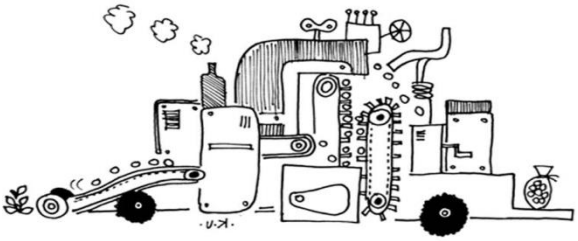

Innhold

1. Innledning 3
2. Bakgrunn 4
3. Nasjonale og lokale retningslinjer 4
Naturmangfoldloven 4
Vannressursloven 5
Laks- og innlandsfiskloven 5
Forskrift om produksjonstilskudd mv. i jordbruket 5
Regionalt miljøprogram – Haldenvassdraget og Glomma sør 5
Kommuneplanens arealdel for Halden 2019-2031, under revidering 6
Landbruksplan for Halden kommune 2010 – 2016, temaplan 6
Viltet i Halden 6
Strategisk næringsplan for Halden 2015 – 2020 6
Naturtypekartlegging i Halden 6
4. Strategi for fordeling av SMIL- midlene 7
Prioritering 7
Forurensing 8
Vann 8
Luft 8
Kulturlandskap 9
Tiltak: 9
Biologisk mangfold 9
Tiltak: 9
Bevaring av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger 9
Tiltak 10
Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter 10
Friluftsliv og tilgjengelighet 10

Tiltak 10
4. Formål og tilskuddssatser (SMIL) 11
Vilkår 11
SMIL-midler, prioritert rekkefølge 11
Miljøkrav 12
Søknad 12
5. Flerårig tiltaksstrategi skogbruk (NMSK) 12
Skogkultur 13
Utfordringer 13
Strategier 13
Tilskuddssatser 14
Skogsvei 14
Prioritering 14
Tilskuddssatser 14
Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveger 15

1. Innledning

Halden har 63.000 daa fulldyrka jord fordelt på ca. 210 driftsenheter. Dyrka mark arealet i Halden utgjør 8,2 % av Østfolds dyrka mark areal. Jordsmonn i kombinasjon med et gunstig klima gjør jordbruksarealene i kommunen høyproduktive.
Kommunevise gjennomsnittsavlinger for Østfold viser at Halden ligger noe over fylkesgjennomsnittet når det gjelder kornavlinger.

Det produktive skogarealet i Halden er 412065 dekar fordelt på 441 eiendommer med et skogareal på over 25 dekar. Gjennomsnittlig årlig avvirkning i Halden er beregnet till omkring 100.000 m3 inkludert energivirke og tømmer til eget bruk. Dette utgjør omkring 20% av tømmerproduksjonen i Østfold. Førstehåndsverdien av tømmeret utgjør ca. 35 mill kr. Etter videreforedling er den samlede verdien av skogproduktene tidoblet.

Formålet med SMIL-ordningen er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet til jordbruket, samt redusere forurensingen fra jordbruket, utover det som blir forventa gjennom vanlig jordbruksdrift. En viktig målsetting med ordningen er å få til en mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger.

Tiltaksstrategien for bruk av landbruksfagmidler 2020-2023 utdyper kommunens prioriteringer i neste fireårsperiode, innenfor rammer utarbeidet av landbruksdepartementet ved *«Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket»* og *«Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket"*. Tiltaksstrategiene skal inneholde forslag til rammer for ulike formål med klare prioriteringer basert på nasjonale, regionale og lokale utfordringer.

Tilskuddsordeningen er todelt og omfatter

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)
• Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter
• Kulturlandskapstiltak
• Forurensingstiltak

Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK)
• Skogkulturtiltak
• Særlige miljøhensyn
• Andre nærings- og miljøtiltak
• Skogsveibygging

Næringsorganisasjonene i landbruket har deltatt i utarbeidelsen av ny tiltaksstrategi og kommet med innspill i forhold til deres behov.

2. Bakgrunn

Østfold fylkeskommune oppnevnte i 2001 en prosjektgruppe som skulle ta for seg jordbrukspolitikken i etterkrigsårene og se på hvilke konsekvenser denne har hatt for vassdragene og livsmangfoldet i Østfold. Jordbrukspolitikken i etterkrigsårene (kanaliseringspolitikken) har bidratt til en rekke utilsiktede miljøeffekter på Østfolds naturmiljø og – ressurser. Rapporten beskriver omfanget av miljøulempene, den drøfter ulempene og kommer med forslag til mottiltak. Rapporten redegjør også for behovet for endringer i dagens jordbrukspolitikk slik at produksjonen kan drives på grunnlag av mer bærekraftige prinsipper. Målet er bl.a. mindre jordtap og mindre lekkasje av næringsstoffer til vassdragene.

Det har vært benyttet en rekke økonomiske virkemidler for å stimulere fram omlegging fra allsidige driftsformer til et mer ensidig kornjordbruk i Østfold. Gjennom tilskudd og veiledning er arealene bl.a. tilpasset ønsket om en rasjonell og effektiv kornproduksjon, gjennom tiltak som bekkelukkinger, bakkeplaneringer, kanalisering av vassdrag m.m. Tilskudd til slike arbeider ble gitt fram til slutten av 80-tallet.Områdedifferensieringen av produksjonsstøtten er derimot opprettholdt, og dette har medvirket til at antallet melkeprodusenter stadig går tilbake.

På begynnelsen av 90-tallet ble det satt inn flere miljørelaterte virkemidler og tiltak for å bøte på noen av de skader og ulemper som omleggingen førte med seg.

Aktuelle tiltak var

1. Redusert jordarbeiding
2. Etablering av fangdammer
3. Etablering av vegetasjonssoner og buffersoner langs vannveier
4. Fangvekster
5. Direktesåing av høstkorn

Tiltakene baserer seg i hovedsak på frivillighet hos den enkelte grunneier, og tilslaget på de ulike stønadsordningene varierer fra kommune til kommune.
Dagens virkemidler og tiltak i jordbruket for Halden sin del er i stor grad rettet mot nedbørfelt til vassdrag med særlig store forurensingsproblemer og / eller som det knytter seg spesielt store brukerinteresser til så som Haldenvassdraget, Enningdalsvassdraget og Isesjø.
Det er behov for supplerende tiltak og virkemidler både for å redusere næringsstofflekkasjen og jordtapet og for å øke naturens egen rensekapasitet.

3. Nasjonale og lokale retningslinjer

Naturmangfoldloven

Naturmangfoldsloven eller Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold er en norsk lov som gir regler om bærekraftig bruk og vern av naturen. Den ble godkjent i

statsråd 3. april 2009 og gir myndighetene en plikt til å vurdere tiltak, dersom natur er truet.

I tiltaksstrategien skal Naturmangfoldloven (NML) gjelde ved prioriteringen av tiltak. I følge §7 i loven skal vedtak vurderes etter §§8-12 når det er snakk om tildeling av tiltaksrettet tilskudd. SMIL betraktes som tiltaksrettet tilskudd og hver sak skal altså vurderes etter §§8-12. Restaurering av bygninger kan berøre naturmangfold, f. eks. hvis det vokser sjeldne lav på gamle tømmerstokker eller hvis det finnes flaggermus på loftet. Tiltak som fremmer utvalgte naturtyper og prioriterte arter bør prioriteres høyt ved tildeling av tilskudd. For Halden sin del er hule eiker, klippeblåvinge og elveperlemusling aktuelle arter og naturtyper.Tiltak som er i strid med NML skal ikke prioriteres.

Vannressursloven
Vannressursloven ivaretar vassdrag og grunnvann. Den som skal iverksette tiltak som berører vassdrag eller grunnvann, må forholde seg til bestemmelser i loven, og forskrifter i medhold til loven. Loven inneholder blant annet regler om eiendomsrettslig forhold, forvalteransvar, aktsomhetsplikt, konsesjonsplikt, erstatning ved skade, og tilsyn med tiltak i vassdrag.

Ved tiltak i vannløp må det utvises særlig varsomhet og ved tvil om tiltaket kan gjennomføres iht vannressursloven § 8 må kommune, fylkesmannen eller NVE kontaktes.

Laks- og innlandsfiskloven
Loven har som formål å sikre at naturlige bestander av anadrome laksefisk (laks, sjøørret og sjørøye), innlandsfisk og deres leveområder samt andre ferskvannsorganismer forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens mangfold og produktivitet bevares.

Forskrift om produksjonstilskudd mv. i jordbruket
Formålet med tilskudd etter forskriften er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Regionalt miljøprogram – Haldenvassdraget og Glomma sør
Det er i dag flere vassdrag i Østfold som har fått status som prioriterte vassdrag innenfor Miljøprogrammet: Haldenvassdraget og Morsavassdraget, Enningdalsvassdraget og Isesjø Haldenvassdraget strekker seg fra Aurskog-Høland i nord til Halden i syd, og er omgitt av skog og jordbruksmark. Ca. 10 % av arealet i nedbørsfeltet er dyrket mark. Vannsystemet består av mange innsjøer med korte elvestrekninger mellom. Vassdraget er varig vernet i ”Verneplan I for vassdrag”, og brukes til råvannskilde for drikkevann (Rødnessjøen og Femsjøen), i enkelte innsjøer er det næringsfiske, og det er regulert til kraftformål. Vassdraget brukes i utstrakt grad til rekreasjon.

Vassdraget er preget av stor algevekst, og partikkeltransport i perioder med mye nedbør eller snøsmelting. Forurensingsvirkningene er størst i vassdragets øvre deler (Bjørkelangen, Skullerudsjøen) og avtar gradvis ned mot Femsjøen. Dette har sammenheng med selvrensingsprosesser i innsjøene. Oppblomstringer med blågrønnalger forekommer regelmessig i Bjørkelangsjøen. Vannkvaliteten tilfredsstiller ikke bruksmessige krav til badevann, og av hensyn til råvannsinteressene er det behov for

forbedringer av vannkvaliteten. Oppblomstringer av blågrønnalger i vassdragets øvre deler er dessuten en trussel for vannkvaliteten i innsjøene nedstrøms.

Det er etablert et samarbeidsprosjekt mellom kommunene i nedbørfeltet og de to fylkene, Akershus og Østfold for å redusere forurensingen av Haldenvassdraget. I tillegg til en rekke tiltak i jordbruket, skal det også gjøres omfattende tiltak innen avløpssektoren (kommunale og separate avløp).

Tiltaksanalysen for Vannområdet Haldenvassdraget er et resultat av flere års analyser og forsøksprosjekter. Tiltaksanalysen er grunnlag for et stort og omfattende arbeid med mange mål og tiltak. Disse skal være i tråd med EUs rammedirektiv for vann som vi er forpliktet til å følge opp gjennom EØS-samarbeidet. Det er laget egne planer og rapporter for vassdragsarbeidet.

Kommuneplanens arealdel for Halden 2019-2031, under revidering
Kommuneplanens arealdel for Halden kommune er under revidering. I gjeldende kommuneplan vises det til vurderinger gjort i kommunens landbruksplan for tiltak og arealdisponeringer som kan ha konsekvenser for landbruksnæringa. Temakart utarbeidet i forbindelse med landbruksplanen er benyttet som underlag for utarbeidelsen av kommuneplanenes arealdel.

Landbruksplan for Halden kommune 2010 – 2016, temaplan
Landbruksplanen for Halden kommune ble endelig vedtatt i kommunestyret 15.12.2011. Planen viser en mangfoldig næring som i tillegg til egen verdiskapning også legger til rette for andre næringer som reiseliv, kultur og industri. Landbruket er med sine politiske reguleringer og ressursoverføringer helt avhengig av støtte og legitimitet i befolkningen. Dette innebærer at lokal landbrukspolitikk kontinuerlig må utvikles i tråd med statlige- og regionale føringer, befolkningens forventninger og naturens forutsetninger. Ny plan er under utarbeidelse.

Viltet i Halden
Viltplanen i Halden ble ferdigstilt i 1998. Målsettingen med det nye viltkartet er å fremskaffe et dokument som er i tråd med intensjonene i Viltloven om å sikre viltets leveområder og artsmangfoldet, samt å bidra til at viltinteressene blir sidestilt med andre interesser i kommunens samlede arealforvaltning. En viltplan gir en god oversikt over viltressursene og viltets leveområder i kommunen, og vil være et nyttig verktøy i kommunens arealplanlegging og viltforvaltning.

Strategisk næringsplan for Halden 2015 – 2020
Strategisk næringsplan er vedtatt av Halden kommunestyre 15. desember 2011 og er utarbeidet av kommunen i samarbeid med Halden Næringsråd. Planen viser felles mål og tiltak for lokalsamfunnet, fire år fremover. Ny plan er under utarbeidelse.

Naturtypekartlegging i Halden
Halden kommune har i samarbeid med fylkesmannen i Østfold gjennomført naturtype-kartlegging høsten 2009 og våren 2010. Tildeling av SMIL/NMSK– midler skal ikke være i konflikt med viktige registreringer i naturtypekartleggingen.

4. Strategi for fordeling av SMIL- midlene

Landbruksplanen for Halden definerer følgende hovedmål:
"Landbruket i Halden skal produsere matvarer av høy kvalitet etter forbrukernes ønske og behov, gi et mangfoldig og variert kulturlandskap, bidra til levende bygder, være en del av klimaløsningen og være med og sikre matvareberedskapen".

Fylkesmannen fordeler midlene, som reguleres av SMIL- forskriften, til kommunen. Fordelingen har i snitt ligget på 724.000 kr hvert år fra 2013 til 2019 til Halden kommune. Hvert år har det blitt søkt om mer tilskuddsmidler enn det hva vi har fått tildelt. Først og fremst har kommunen prioritert tiltak innen forurensning, men det er avhengig av hvilke tiltak som det søkes på, og hvor mange søknader kommunen mottar hvert enkelt år. I hovedsak har alle søkere fått innvilget støtte til sine tiltak.

Fra året 2013 – 2019 har SMIL midlene fordelt seg slik, se tabell.

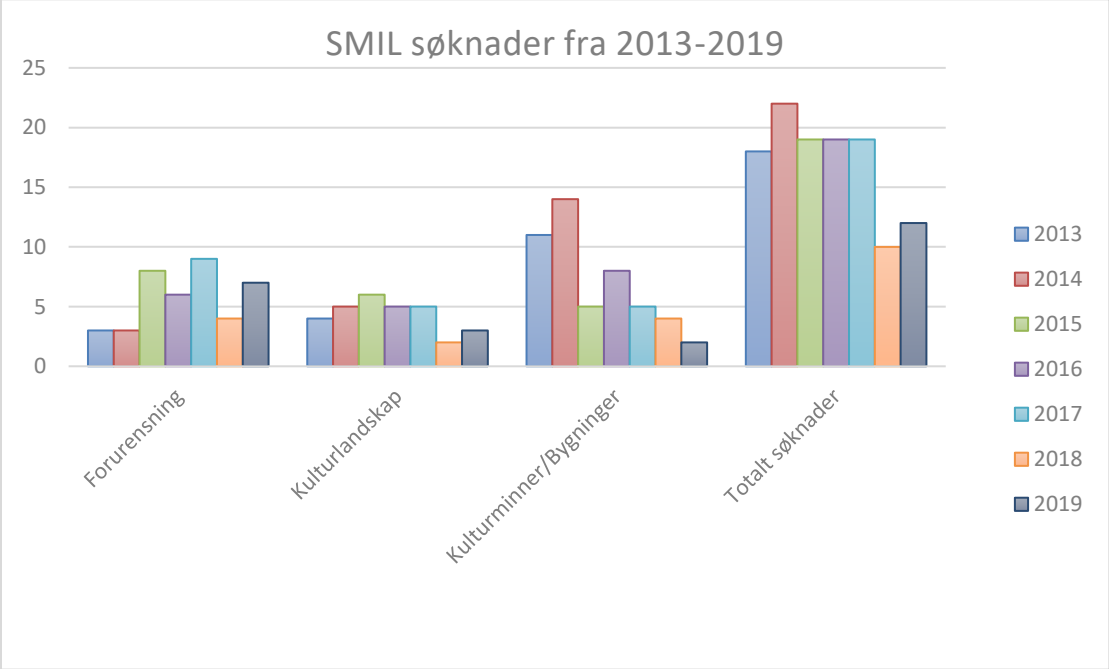

Prioritering

- miljøgevinst
- kostnadseffektivitet
- samarbeidsprosjekt
- områdetiltak
- allmennyttig formål

Forurensing
Vassdragene skal ha en vannkvalitet som er tilfredsstillende i tråd med EU vanndirektiv for å ivareta deres funksjoner som rekreasjonsområder, leveområder for vassdragstilknyttede arter,
samt drikkevannskilde der dette er relevant.

Den største forurensningskilden fra jordbruket er erosjon og avrenning av næringsstoffer til
vassdragene. En godt utviklet vegetasjonssone med både trær og god markvegetasjon har vist
seg å være mest effektivt mot avrenning av jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler.
Reduksjon av avrenning fra dyrket mark har vært et satsingsområde i flere år.
Det kan også omfatte tiltak for å redusere forurensende utslipp til luft.

Formål
- sikre godt vannmiljø i jordbrukspåvirkede vannforekomster
- redusere utslipp av amoniakk fra jordbruket
- redusere utslipp av klimagasser fra jordbruket
- redusere helse- og miljørisikoen ved bruk av plantevernmidler i jordbruket

Vann
- utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, kumdammer, gjenåpning av bekkelukkinger mm.
- erosjonssikring av elve- og bekkekanter, flomdempende tiltak mm.
- fangdammer, andre økologiske rensetiltak
- Miljøplantinger
- Omlegging fra drift med åpen åker til mer miljøvennlig og ekstensiv planteproduksjon på spesielt erosjonsutsatte arealer
- tiltak mot avrenning fra veksthus
- andre tiltak: Det kan også være aktuelt med tiltak for å redusere eller hindre avrenning fra husdyrgjødsel i utekveer og samleplasser for beitedyr, avrenning fra rundballer mm.
- rensetiltak for å redusere tap av plantevernmidler

Luft
- dekke over eksisterende gjødsellager
- bruke slangespreder ved spredning av husdyrgjødsel

Kulturlandskap
Verdifulle områder registrert ved naturtypekartleggingen danner grunnlaget for prioritering av tiltak. Kulturlandskapet er i endring og utvikling, og stadig større arealer påvirkes av faktorer som utbygging og endringer i driftsformer i jordbruket. En del arealer står nå i fare for å gro igjen. Det er derfor en utfordring å ivareta og utvikle kulturlandskapets verdier knyttet til biologisk mangfold, opplevelser og kulturarv, og samtidig øke allmennhetens kunnskap om og forståelse for kulturlandskapets verdi.

Tiltak:

- bevare og fremme biologisk mangfold og holde gammel kulturmark i hevd
- stimulere til aktiv skjøtsel av kulturlandskapet i tråd med nasjonale retningslinjer Tiltak kan omfatte både ville planter og dyr i kulturlandskapet og kulturbetinget plante- og dyreliv på gammel kulturmark
- skjøtsel av gammel kulturmark og opprettholde leveområder og spredningsveier for ville planter og dyr i, eller i tilknytning til jordbrukslandskapet ved å ta vare på naturlig grønnstruktur
- tiltakene kan være rydding, slått, styving, skjøtsel, vedlikehold ogrestaurering
- gjenoppretting av mindre våtmarksområde
- bedre status for truede arter i jordbruket
- bedre allmenhetens tilgang til jordbrukslandskapet

Biologisk mangfold
Biologisk mangfold er mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene, og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene.Tiltak:

- fremme biologisk mangfold gjennom å ivareta planter og dyr i kulturlandskapet og kulturbetinget plante- og dyreliv
- bevare livskraftige bestander og opprettholde leveområder og spredningsveier for planter og dyr i eller i tilknytning til kulturlandskapet
- ivareta gammel kulturmark og fremme ivaretakelse av det biologiske mangfoldet og landskapsbildet knyttet til den gamle kulturmarka
- trua natur, - utvalgte naturtyper og prioriterte arter
- pollinerende insekter
- fjerning av fremmede skadelige arter

Bevaring av kulturminner og kulturmiljøer/bygninger
Kulturminner og og kulturmiljøer på gårdsbruk er av stor kulturmessig og historisk betydning for både landbrukets næringsutøvere og kommunens innbyggere for øvrig, og bør istandsettes og vedlikeholdes. Disse forholdene har betydning både for trivsel, tilgjengelighet og en fortsatt næringsmessig utnyttelse av landbruksressursene i kommunen.

Tiltak

- fremheve eller hindre forfall av kulturminner/kulturmiljøer
- istandsetting, vedlikehold og sikring mot forfall av kulturminner og kulturmiljøer i tilknytning til landbruksdrift, herunder gårdsmiljøer (tun, hage, alléer) anlegg og mindre bygninger
- bidra til å fremheve og bevare herregårdslandskapet
- istandsetting og vedlikehold av verneverdige bygninger i landbruket, og nyere tids kulturminner i kulturlandskapet
- istandsetting og vedlikehold av mindre innretninger verneverdig hus som bakerovn, esse og grue
- helhetlig gårdsmiljø ved mindre utvendige påkostninger av verneverdige hus på gårdstunet
- bevare mest mulig av kulturminnets opprinnelige elementer eller kulturmiljøets egenart og helhet
- foreta så få forandringer som mulig, reparasjoner fremfor hel utskifting
- bruke tradisjonelle, stedegne materialer, håndverksteknikker og farger

Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter

Det kan søkes tilskudd til prosjekter som leder fram til planer for konkrete tiltak innenfor kulturlandskap og forurensing. Dette er for å få til en mer helhetlig og samordnet innsats og
for å bidra til prosesser som sikrer bredest mulig involvering og forankring i miljøarbeidet. Formålet er å få i gang prosesser som leder fram til gode og konkrete kulturlandskaps- og forurensingstiltak. Tilskudd innvilges på grunnlag av godkjente kostnadsoverslag ved planlegging, organisering og prosjektarbeid.

Grunneiere, lag og foreninger, kommuner og eventuelt andre berørte parter kan delta i nevnte
prosjekter.

Friluftsliv og tilgjengelighet

Gjelder tilrettelegging for tilgjengelighet til vassdrag, kulturminner og utmark.

Tiltak

- stimulere til tiltak som øker muligheten for rekreasjon og friluftsliv i jordbrukets kulturlandskap
- tilrettelegge for ferdsel og sikre tilgjengelighet til kulturminner og kulturmiljøer
- merking av ferdselsårer å utarbeide enkel informasjon
- ta vare på gamle ferdselsårer

4. Formål og tilskuddssatser (SMIL)

Hjemmelsgrunnlaget ligger i *"Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket".*

Vilkår
For å få innvilget SMIL-tilskudd må det foregå en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen. Eier eller leier av landbrukseiendommen kan gjennom sitt foretak søke om SMIL-midler dersom foretaket driver en produksjon på landbrukseiendommen som oppfyller vilkårene for å motta produksjonstilskudd. Eier kan gjennom sitt foretak også søke om tilskudd etter forskriften selv om eier ikke driver selv. Vilkåret for at eier kan søke, er at det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på eiendommen.

SMIL-midler, prioritert rekkefølge

1. Polinatorvennlige tiltak
   Tilskuddssats: 70% - inntil kr. 50.000.

2. Hydrotekniske anlegg, rehabilitering. Erosjonshindrende tiltak: Stensetting, planting, oppdimensjonering av lukkinger og kummer, gjenåpning av bekkelukkinger.
   Tilskuddssats inntil: 70 %. Vedlikeholdsplikt i 10 år.

3. Fangdammer
   Tilskuddssats inntil: 70 %. Vedlikeholdsplikt i 10 år.

4. Kulturlandskapsprosjekter
   Gammel kulturmark, biologisk mangfold, stengjerder, fjerning av fremmede skadelige arter.
   Tilskuddssats inntil: 70 %. Vedlikeholdsplikt i 10 år.

5. Kulturminneprosjekter
   Tilskuddssats inntil: 50 %. Vedlikeholdsplikt i 10 år.

6. Friluftsliv og tilgjengelighet
   Etablering, utbedring, rydding og merking av sti- og turveinett i jordbruksområder.
   Tilskuddssats inntil: 50 %. Vedlikeholdsplikt 10 år.

7. Verneverdige bygninger (som ikke er fredet), og nyere tids kulturminner. Bygninger på gårdstun i inn- og utmark.
   Tilskuddssats inntil: 30 %. Vedlikeholdsplikt i 10 år. Maks kr. 100.000/søknad.

Ved fjerning av kantsoner langs vassdrag og bekker tildeles det ikke midler til reperasjon som følge av utrasing og lignende i etterkant.

For alle tiltak er det anledning til å søke 1. mars og 1. september.

Ved egeninnsats brukes Innovasjon Norges timesatser.

Miljøkrav

- kart som viser arealer, viktige elementer i landskapet og plassering av tiltak som det søkes tilskudd til. Alle miljøverdier inkl. kulturminner, områder som er viktige for biologisk mangfold, samt arealer med risiko for tap av jord og næringsstoffer og andre forhold av miljømessig betydning skal være kartfestet og beskrevet.
- gjødslingsplan
- plantevernjournal

Søknad

Det skal søkes elektronisk via ID porten og Altinn. Søknaden skal inneholde opplysninger om:

- formålet med tiltaket/tiltakene
- tiltakets omfang, framdriftsplan, arbeidsbeskrivelse, tegninger m.m.
- spesifisert kostnadsoverslag og finansieringsplan
- fotografier som viser arealer, bygninger og/eller elementer det søkes tilskudd for
- bygningstiltak skal planlegges i samråd med lokal/regional kulturminneforvaltning
- eventuell fredningsstatus eller forslag om fredning i medhold av kulturminnelov, naturvernlov eller regulering til spesialområde etter plan- og bygningsloven
- dokumentasjon når arealene er leid bort

5. Flerårig tiltaksstrategi skogbruk (NMSK)

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskapning i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.

Hjemmelsgrunnlaget: *«Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket».*

Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Grensen på 10 daa kan fravikes hvis søknaden gjelder tiltak i samarbeid mellom flere eiendommer.

Skogkultur

Tilskudd til ungskogpleie utbetales etterskuddsvis etter at arbeidet er utført og tiltaket er innrapportert gjennom skogfondsystemet. Søknader behandles fortløpende. Det stilles krav til dokumentasjon av kostnader og skogeier må søke om tilskudd for kostnadene med sin signatur. Videre må det vedlegges kart som tydelig viser avgrensningene til tiltakene

Tilskuddet godskrives en gang pr. år medio desember til skogfondskontoen. Frist for innsending til kommunen publiseres for næringen i nyhetsbrev i månedsskiftet november/desember.

Utfordringer

Næring

- Opprettholde og øke aktivitetsnivået i skogbruket. Gode tømmerpriser gir stor aktivitet med økt hogst og større vilje til investeringer i ungskogpleie. Dersom tømmerprisene synker, vil utfordringen være å opprettholde aktiviteten.
- Aktivitetsnivået på ungskogpleie.
- Tilfredsstillende foryngelse på avvirkede arealer.

Miljø

- Ivareta det biologiske mangfoldet.
- Skogbruk og friluftsliv i de viktigste friluftslivområdene.
- Landskapshensyn.
- Avrenning til vassdrag.

Strategier

Næring

- Stimulere til oppbygging av kvalitetsskog i fremtiden. Tilskudd til ungskogpleie.
- Stimulere til økt innsats med hensyn til foryngelse, både naturlig og planting. Tilskudd til (flekk)markberedning med tanke på suppleringsplanting og utfordring med snutebille.
- Videreføre prosjektet «oppsøkende virksomhet» etter områdetakster.

Miljø

- Bevare og utbedre kantsoner mot vann og vassdrag for å hindre avrenning. Rask utbedring av kjøreskader.
- Riktig drift til rett tid. Unngå drifter på bæresvak mark når det er vått.
- Granforyngelse, planting første år etter hogst.

Tilskuddssatser

1. Ungskogpleie. Tilskuddssats inntil 35 %. Maksimalt beløp settes til kr. 250,- pr dekar.
2. Markberedning. Tilskuddssats inntil 35 %. Maksimalt beløp settes til kr. 150,- pr dekar.

Skogsvei

Skogeier sender søknad om tilskudd (skjema SLF-903 B) med nødvendige vedlegg til kommunen. Der det er flere interessenter i veien, skal søknad om tilskudd være signert av alle interessentene.

Kommunene gir tilbakemelding (vedtak/foreløpig svar) på tilskuddssøknad senest 3 uker etter godkjenning av tiltaket etter landbruksveiforskriften eller annet lovverk.

Prioritering

- Skogsbilveier i veiklasse (2) 3 og 4 prioriteres. Det gis ikke tilskudd til sommerbilvei for tømmerbil uten henger, veiklasse 5, eller til traktorveier.
- Det er kun veiens kostnad i forhold til skogbruksinteressene som gir grunnlag for tilskudd.
- Skogsbilveier med flere interesser kan prioriteres med økt tilskuddssats når disse veiene er strategisk viktige for å utløse skogbruksaktivitet.
- Strekningsvis og punktvis (bruer/snuplasser/velteplasser) utbedring av eksisterende veier som ellers tilfredsstiller kravene til aktuell veiklasse kan prioriteres med tilskudd.
- Det settes en nedre kostnadsgrense på kr. 100.000,- for å søke om tilskudd til skogsbilvei. I særlige tilfeller ved punktutbedring kan dette fravikes.
- Maksimal byggekostnad som grunnlag for tilskudd settes til kr. 1.500,- pr. løpemeter vei. Kostnad utover dette gir ikke grunnlag for tilskudd.
- Det skal foreligge en byggeplan.

Tilskuddssatser

1. Grunnsatsen er 35 % på veiens skogandel.
2. Bruk av godkjent veiplanlegger, + 3%

Retningslinjer for søknader om tilskudd til bygging og ombygging av skogsveger.

Regelverk
Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket inneholder bl.a. følgende om tilskudd til vegbygging, jf. forskriftens § 3, § 5 og § 9:

- Det kan gis tilskudd til nybygging eller ombygging av eksisterende skogsveger når dette bidrar til helhetsløsninger som gir grunnlag for utnyttelse av skog- og utmarksressursene.
- Det kan bare gis tilskudd til veger som er godkjent etter den til enhver gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av veger til landbruksformål, eller etter plan- og bygningslovens bestemmelser.
- Vegene skal bygges i samsvar med gjeldende normaler for landbruksveger med bygge-beskrivelse, fastsatt av Landbruksdepartementet 1. juni 2013 med endringer august 2016.
- Før anleggsarbeidet settes i gang skal det foreligge en byggeplan som kommunen har godkjent.
- Det er et krav at vegen blir vedlikeholdt til den standard som den ble opprinnelig bygd.
- Det kan settes vilkår for utbetaling av tilskudd til det enkelte tiltak, vilkårene må være i samsvar med tiltakenes formål.
    - Ved fellestiltak skal det foreligge en skriftlig avtale mellom deltakerne om fordeling av kostnader og ansvar i forbindelse med tiltakets gjennomføring, og evt. Vilkår som blir knyttet til senere oppfølging og vedlikehold.
- Det kan fastsettes søknadsfrist når det er hensiktsmessig ut fra prioritering av tilskudd.
- Utgifter til planlegging som står i rimelig forhold til kostnadene med tiltaket, kan inngå i tilskuddsgrunnlaget.
- Minst 10 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent.

Behandling og prioritering av søknadene skal samtidig foregå ut fra forskriftens formål, jf. forskriftens § 1 som inneholder følgende:

«Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra regionale og lokale prioriteringer blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet.»

Tilskuddsmidler innen ordningen prioriteres brukt til langsiktige investeringer innen infrastruktur fremfor driftstilskudd.

Informasjonskilder
Informasjon om planlegging, søknader om bygging, søknader om tilskudd og gjennomføring av bygging mv. er tilgjengelig på følgende nettsteder:

- Landbruksdirektoratet – www.landbruksdirektoratet.no
- Skogkurs – www.skogsveg.no

Krav til søknaden

Søknad om tilskudd til vegbygging skal skrives på skjema LDIR-903 utarbeidet av Landbruksdirektoratet (LDIR) www.landbruksdirektoratet.no, jf. lenke til skjema LDIR-903.

Søknaden skal inneholde følgende:

Byggeplan
Byggeplan for skogsvegen skal godkjennes av kommunen og legges ved søknaden om tilskudd. Byggeplanen skal inneholde viktige detaljer for gjennomføring av prosjektet, byggekvalitet og kostnader. Krav til innholdet og detaljeringsgraden i byggeplanen vil variere med størrelsen og vanskelighetsgraden av prosjektet, jf. krav til byggeplan på skjema LDIR-903 «Søknad om tilskudd til vegbygging».

En byggeplan skal blant annet inneholde arbeidsbeskrivelse, oppgave over planlagt tykkelse på bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag, massekvalitet, massesortiment, stikkrenneplan og spesifisert kostnadsoverslag.
«Normaler for landbruksveger med byggebeskrivelse» fra Landbruks- og matdepartementet er å oppfatte som minimumskrav i de enkelte vegklassene, mens byggeplanen i tillegg skal ta hensyn til lokale forhold og byggeteknikk. Bruer skal inneholde nødvendige skisser og tegninger av brukar og bru og angi lengde og totalvekt den skal bygges for.

Byggeplan som ligger til grunn for søknaden om tilskudd bør være utarbeidet av vegplanlegger eller personer med tilsvarende kompetanse. Den skal kvalitetssikres av kommunen og inneholde følgende:

Senterlinje
For nyanlegg: Stukket senterlinje i terrenget, dokumentert og inntegnet på kart.

For ombygginger: Stukket senterlinje kun der hvor vegen fraviker helt fra eksisterende trasé.

Detaljkart
Kart med vegens beliggenhet på detaljkart i målestokk 1:10 000 eller større.

Lengdeprofil
Lengdeprofil kan unntas fra byggeplanen for veger uten kritiske stigningsforhold. Med kritiske stigningsforhold menes stigninger nærmere maksimal tillatt stigning enn 2 %. På rette strekninger under 60 meter kan lengdeprofil unntas uavhengig av stigning.

Tverrprofiler for masseberegning

For mindre anlegg kan det gjøres unntak fra denne bestemmelsen.

Arbeidsbeskrivelse
Detaljert arbeidsbeskrivelse kan erstattes av generelt tverrprofil med angivelse av massekvaliteter og lagtykkelse for bærelag og evt. forsterkingslag og avrettingslag for hele vegen eller for de enkelte strekninger med lik oppbygging og byggemetode.

Stikkrenneplan
Stikkrenneplanen skal angi plassering av stikkrenner, dimensjon og skråstilling på detaljkart.

Spesifisert kostnadsoverslag på grunnlag av mengdeoversikt
Spesifisert kostnadsoverslag bør følge søknaden, jf. spesifikasjoner tilsvarende skjemaene «Anbud for utførelse av skogsveganlegg» og «Normalkontrakt for utførelse av skogsveganlegg».

Kostnadsoverslag ut fra byggekostnad pr. løpemeter (l.m.) kan brukes der denne kostnaden kan fastsettes ut fra byggemetode, byggeplan med spesifisert mengde enheter og lokalt prisnivå.

Gjennomføring av bygging
For gjennomføring av skogsvegprosjekter er det nødvendig med byggeledelse med oppfølging av prosjektet undervegs. Person eller foretak som er ansvarlig for byggeledelse skal merkes av i søknaden, enten dette er vegplanlegger, foretak, formannen for veganlegget eller annen person.

Oversiktskart
Kart i målestokk 1:50 000 med avmerket skogområde som veganlegget omfatter, hele nytteområdet, eldre veger i eller nær området, vegens startpunkt (merkes 0) og vegens endepunkt (merkes X), jf. også søknadsskjema LDIR-903 for detaljert inntegning.

Lønnsomhetsberegning
Lønnsomhetsberegning skal minimum inneholde økonomisk resultat av vegbyggingen ut fra forventede inntekter av tømmer i vegens dekningsområde fratrukket driftsutgifter og vegkostnader. For lønnsomhetsberegning brukes enkelt regneark for lønnsomhet ved bygging og ombygging av skogsveganlegg på Skogsveg.no.

Godkjenning
Godkjenning av søknad om bygging eller ombygging av skogsvegen skal foreligge før behandling av søknad om tilskudd, dersom vegen ikke er godkjent til den enhver tid gjeldende forskrift om planlegging og godkjenning av landbruksveger.

Stikkrenner

Stikkrenner skal dimensjoneres etter nedbørs- og avrenningsforholdene ved minst 25 – 50 års flommen (Q 25 -50) i det aktuelle området. Minste tillatte indre diameter settes til 400 mm. Dette på bakgrunn av erfaringer knyttet til situasjoner med ekstreme nedbør i regionen. I risikoområder for løsmasseskred er det viktig å bruke kort avstand mellom stikkrenner, rør med tilstrekkelig dimensjoner og samtidig søke å opprettholde naturlige vannveger. Det kan unntaksvis tillates indre diameter ned til 300 mm i områder uten fare for skred, begrensede nedbørsfelt og med lav fare for skader som følge av flom og nedbør.

Byggestart
Bygging av nye og ombygging av skogsveger skal normalt ikke være påbegynt før søknad om tilskudd er behandlet av kommunen. Kommunen kan i spesielle tilfeller gi forhåndsgodkjenning til igangsetting av byggearbeidene når søknad om tilskudd med byggeplan foreligger.

Prioritering av skogsveger med tilskudd

Det legges spesielt vekt på følgende forhold for prioritering av søknader om tilskudd til bygging av skogsveger, jf. forskriftens § 3:

Permanente skogsbilveger
Skogsbilveger i vegklasse 3 (landbruksbilveg) og 4 (sommerbilveg for tømmerbil med henger) kan prioriteres ved tildeling av tilskudd.
Det gis ikke tilskudd til vegklasse 5 (sommerbilveg for tømmerbil uten henger).

Permanente traktorveger
Det gis ikke tilskudd til vegklasse 7 (traktorveg) og 8 (enkel traktorveg).

Lønnsomhet
Skogsbilveger som ikke gir grunnlag for regningssvarende drift på kort eller lang sikt, inkludert vegens byggekostnader, skal normalt ikke tildeles tilskudd.

Skoginteresser i vegen
Det er kun vegens kostnad i forhold til skogbruksinteresse som gir grunnlag for tilskudd.

Skogsveger som blir mulig å bygge som følge av bidrag fra andre interesser kan prioriteres dersom andre interesser ikke legger vesentlige begrensninger på bruk av vegen til skogbruk og skogsdrift.

Samarbeidstiltak
Hovedadkomstveger og fellesanlegg med flere interessenter kan prioriteres med økt tilskuddssats når disse vegene er strategisk viktige for å utløse skogbruksaktivitet.

Strekningsvis og punktvis ombygging (flaskehalsutbedring)
Strekningsvis og punktvis ombygging av eksisterende veger som ellers tilfredsstiller kravene til aktuell vegklasse kan prioriteres med tilskudd.

Fastsetting av prosentsats for tilskudd

Tilskuddsbeløpet beregnes ut fra en fastsatt prosentsats for det enkelte veganlegg. Følgende forhold vektlegges ved fastsetting av størrelsen på prosentsats for tilskuddet:

Produktivt skogareal
Størrelsen på produktivt skogareal i vegens dekningsområde.

Antall interessenter
Fellestiltak premieres fremfor vegprosjekt for enkeltskogeiere.

Anleggskostnad
Større anlegg premieres framfor små anlegg.

Vegklasser for bilveger og byggeteknikk
Tilskuddsprosent fastsettes for de ulike vegklasser etter følgende prioritet:

Skogsbilveg uten begrensninger i teleløsnings- og nedbørsperioder
Høy til middels tilskuddssats: Skogsbilveg med høy standard som skal kunne trafikkeres med lass hele året og/eller når vegen er fri for is og snø.
Dette gjelder for skogsbilveger som bygges i samsvar med vegklasse 3 og 4 etter «Normaler for landbruksveger». De skal tåle stor trafikkbelastning av tunge kjøretøyer i perioder med intensiv utkjøring av tømmer og bygges eller ombygges med sprengt fjell både for forsterking av underbygning og i vegkropp.

Skogsbilveg med begrensninger i teleløsnings- og nedbørsperioder
Middels til lav tilskuddssats: Skogsbilveg som skal kunne trafikkeres med lass hele året med begrensninger i teleløsningsperioden og i perioder med spesielt mye nedbør.
Dette gjelder for skogsbilveger som bygges i samsvar med vegklasse 3 og 4 etter «Normaler for landbruksveger» (For vegklasse 4 gjelder også at vegen må være fri for is og snø.). De skal tåle moderat til lavt trafikkgrunnlag og bygges eller ombygges med overvekt av stedegne løsmasser både for forsterking av underbygning og i vegkropp.

Sommerbilveg for tømmerbil uten henger
Vegklasse 5 gis ikke tilskudd.

Vinterbilveg
Vegklasse 6 gis ikke tilskudd.

Traktorveg
Vegklasse 7 og 8 gis ikke tilskudd.

Byggeteknikk og kvalitet
Skogsveger bygd med bærelags- og slitelagskvalitet av knust fjell på enten fjellskjæring, steinfylling eller duk/geonett premieres ved fastsetting av tilskuddsprosent.

Bruer
Ombygging av bruer på eksisterende skogsbilvegnett prioriteres med tilskudd.
Trebruer
Bruk av tre som byggemateriale i bruer vil bli prioritert mht. tilskuddsnivå forutsatt at de ligger i landbrukets kulturlandskap eller er synlige for eller i bruk av store brukergrupper (+ inntil 10%).

Lønnsomhet
Skogsveger der tilskudd bidrar til adkomst og drift av større sammenhengende skogområder med enten yngre produksjonsskog og/eller eldre produksjonsskog og gammel skog med god lønnsomhet, prioriteres mht. tilskuddsnivå. Nyanlegg og ombygging av skogsveger med særskilt lav eller høy lønnsomhet prioriteres lavere.

Samarbeidstiltak
Skogsveger hvor planlegging og bygging gjennomføres som fellestiltak premieres ved fastsetting av tilskuddsprosent.

Andre forhold og forutsetninger for tildeling av tilskudd

Tiltak på deler av skogsveganlegg («flaskehals»)
Tiltak som ombygging av del av skogsveg, som heving av bæreevne over strekning, utbedring av kurve, avkjørsel, stigning, vegbredde, stikkrenne, bru mv. kan tildeles tilskudd dersom øvrig del av veganlegget har tilfredsstillende standard og vedlikehold, og tiltaket for øvrig oppfyller formål med tilskudd til vegbygging.

Avkjøringslommer fra offentlig veg
Det kan gis tilskudd til avkjøringslommer fra offentlig veg der formålet er opplasting av tømmer. Med avkjøringslomme menes her avkjørsel med vendehammer, avkjørsel inn til rundkjøring eller envegs avkjørsel inn til og ut fra lunneplass. Avkjøringslommer bygges så både tømmer lunnes og tømmerbil laster tømmer i sikker avstand fra offentlig veg. For avkjøringslommer legges det vekt på at planleggingen skjer i samsvar med og er godkjent av vegmyndighet/vegeier.

Vegsaker og jordskifte
Vegsaker som avgjøres ved jordskifte prioriteres, hvis vegen utløser skogbruksaktivitet.

Bruk av vegplanlegger
Benyttes vegplanlegger til utarbeidelse av byggeplan økes tilskuddssatsen med 3 %.
Benyttes sertifisert vegplanlegger (fra SKOGKURS) til oppfølgning i byggeprosessen økes tilskuddssatsen med 3 %.

Dersom sertifisert vegplanlegger konkluderer med at prosjektet er ulønnsomt for skoginteressene i vegen, kan kostnaden for vegplanleggingen dekkes med inntil 75 % tilskudd.

Minimumskostnad
Minimumskostnad for søknad om tilskudd til bygging og tiltak på skogsbilveg settes til kr 100 000,-.
I særlige tilfeller ved punktopprusting og avkjøringslommer fra offentlig veg kan dette fravikes.

Tilskuddsnivå
Følgende tilskuddsnivå brukes som retningsgivende ved fastsetting av tilskuddsprosent:

Tiltak	Prosentsats
Ombygging og nyanlegg av skogsbilveg (vegklasse 3 og 4) *	20 – 40 %
Utbedring av «flaskehals» på skogsbilveg *	inntil 40 %
Avkjøringslomme fra offentlig veg (for opplasting av tømmer)	inntil 50 %
Ombygging av bruer på skogsbilveger	50 % (60 %)
Bruk av vegplanlegger (gjelder på tiltak merket *)	+ inntil 6 %

Byggekostnader
Større «selvbyggerprosjekt» som blir gjennomført av skog-/vegeier, skal ha byggeplan og kostnadsoversikt utarbeidet av vegplanlegger. Anleggskostnad angitt av vegplanlegger er styrende i forhold til godkjent anleggskostnad i en tilskuddssøknad.

Maksimal byggekostnad som gir grunnlag for tilskudd settes til kr 1.500,- pr løpemeter veg, kostnad ut over dette gir ikke grunnlag for tilskudd.

Overordnede prosjektmidler til skogsvegformål
Kommunen gir Fylkesmannen rett til å avsette inntil 10 % av tildelt ramme til formålet skogsveg årlig.

Midlene skal gå til kompetanseoppbygging omkring temaet skogsveg. Eksempel på tiltak er oppbygging av vegplanleggerkompetanse, tilstandsregistrering av skogsbilveger, samt organisering av fagdager innenfor temaet skogsveg på lokalt og regionalt nivå.
Kommunen gir også Fylkesmannen rett til å administrere midlene og koordinerer utbetalinger opp mot de instanser som skal godgjøres.

Frister for innsending av søknader

Frist for innsending av søknadene til kommunen det enkelte år: 30. april.

Søknader sendt etter 30. april behandles fortløpende dersom det fortsatt er tilskuddsmidler tilgjengelig.